A propòsit del documental «L'estafa de la Catalunya bilingüe»

Autor: Biel Ferrer i Puig
Data de publicació: 25-11-2025

Arran de l'estrena del documental L'estafa de la Catalunya bilingüe, el filòleg reusenc Biel Ferrer i Puig reflexiona sobre la vinculació de la normalització lingüística del català i la independència política dels Països Catalans. També exposa els seus arguments contra el suport que algunes entitats catalanistes han donat al Pacte Nacional per la Llengua impulsat pel govern de Catalunya en mans del PSOE.

El curs 2024-2025 ha estat el primer en què el rus ha deixat de ser llengua d'ensenyament a Estònia. Quan hi vaig ser l'estiu de l'any 2024, m'ho van anunciar tot fent un free tour per la capital, Tallin. De fet, ja en parlava la periodista Anna Solé Sans en l'interessant article "Estònia i el problema del bilingüisme: què passa amb el rus?"[1] de l'any 2023, que jo encara no li havia llegit, del qual en destaco, amb admiració, les multes a les escoles amb professors que no parlen l'idioma estatal i que fan servir el rus, un idioma que, finalment, hi passa a tenir, òbviament, la consideració de llengua estrangera. Una decisió legítima encertada, una acció coercitiva resolutiva: per molt a dreta llei que sigui una disposició, de què serveix un marc legal raonable si no se sanciona qui el vulnera? Per fi, Andorra, el nostre petit Estat català dels Pirineus, ha començat a fer-ho també[2]. Hobbes tenia raó[3].

Cartell del documental L'estafa de la Catalunya bilingüe.

Viatjar serveix, entre d'altres coses, per comparar la realitat d'altres països amb la nostra. I el contrast és evident. Començant pel fet que Estònia és un Estat independent (perquè l'any 1991 va saber aprofitar l'avinentesa de la crisi de l'URSS) que aplica les lleis pròpies sense interferències de l'Estat veí per molt poderós i imperialista que sigui. Per la qual cosa discrepo dels qui pretenen normalitzar plenament la llengua catalana sense tenir un Estat propi, és a dir, sense la independència política plena, com sembla que defensi el 57è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el

filòsof, teòleg i traductor Pere Lluís Font, que no li plau el model irlandès: «Els irlandesos tenen independència política però perdent la llengua. A mi si em prenen la llengua, ja els ho dono tot», ha declarat en una entrevista[4]. És clar, a mi tampoc no m'agrada gens ni mica el que passa amb l'esmorteïda llengua pròpia d'Irlanda, perquè vull una llengua viva, hegemònica i potent en un país independent, fort i poderós. Totes dues coses. No s'hi val d'escudar-se en la defensa de la llengua i obviar la referència a l'alliberament nacional. Avui, enmig de l'ofensiva espanyola contra la immersió lingüística al nostre sistema educatiu, sabem que, si abans volíem salvar els mots per a salvar el país, ara hem de salvar el país per a salvar els mots. Ho diré sense ni un bri de derrotisme, sinó d'activisme: amb molta probabilitat, una nació com Catalunya sense Estat propi serà, si no hi apliquem el remei de la secessió, un poble sense llengua pròpia en un futur no gaire llunyà.

Sobretot, si se n'amaga el conflicte lingüístic i es dona per bo el bilingüisme social, és a dir, el suposat contacte innocu entre el català i el castellà (i el francès) mitjançant una idíl·lica convivència pacífica eterna sense conseqüències per a la llengua amenaçada. Com si no signifiqués res i fos només sexe, fent ús de la sàvia procacitat vinaixenca d'Abel Cutillas. Contra l'estafa de la Catalunya bilingüe que ens volen inocular els incansables poders espanyols amb la inestimable col·laboració dels seus submisos agents catalans, se'n va estrenar el 29 de maig de 2025, als cinemes Girona de Barcelona, un documental amb l'encertat títol que consta a l'encapçalament d'aquest article, codirigit pel filòleg Jordi Bilbeny i pel cineasta Ignasi P. Ferré, finançat mitjançant micromecenatge[5], és a dir, sense haver estat subvencionat, la qual cosa li garanteix la independència intel·lectual i política imprescindible. Se n'havia fet la preestrena a l'onzena edició de la Universitat Nova Història l'estiu de l'any 2024 al convent de Sant Francesc de Montblanc.

Com que ja vaig escriure i vaig publicar un article contra la fal·làcia de la diglòssia[6], perquè el que pateix la llengua catalana és substitució lingüística (versus normalització lingüística), com ja va establir Lluís Vicent Aracil, i no pas disglòssia (l'ús complementari de dues varietats d'una mateixa llengua o de dues llengües per a funcions diferents sense conflicte), com també va demostrar Miquel Pueyo (el filòleg, sí; el polític, no)[7], avui comentaré el documental, el context i el llibre del qual parteix.

Jordi Bilbeny i Ignasi P, Ferré, codirectors del documental L'estafa de la Catalunya bilingüe, durant l'estrena als cinemes Girona de Barcelona el dia 29 de maig de 2025.

Hi ha pel·lícules dramàtiques basades en novel·les i documentals basats en assaigs: aquest és el cas d'aquest documental. Els filòlegs Francesc Bernat Baltrons, Mireia Galindo Solé i Carles de Rosselló Peralta, membres del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona, van publicar al número 30 de Treballs de Sociolingüística Catalana, de l'any 2020, un estudi sobre «El procés de bilingüització a Catalunya en el segle XX a partir de testimonis orals»[8], en què s'arribava a la conclusió que les classes populars catalanes no havien estat completament bilingüitzades fins ben entrat el segle XX. D'aquest estudi, Joan Antoni Guerrero en va fer un resum al diari digital «El Món», del 23 d'agost del 2020, que duia per títol «La meitat dels catalans ni tan sols entenien el castellà a finals del segle XIX"[9]. I Jordi Bilbeny va fer-ne un nou article, encara l'any 2020, que va batejar amb el títol que donaria nom al documental posterior: «L'estafa de la Catalunya bilingüe»[10]. Els comentaris que va generar el text de Bilbeny, sobretot de testimonis que avalaven aquesta manca de coneixement de la llengua castellana per part de pares, avis o coneguts propers i que, tanmateix, els permetia de viure sans i estalvis amb absoluta consciència de no necessitar-ne cap altra, van ser tants i tan sucosos que van provocar que Jordi Bilbeny es decidís a impulsar la realització del documental. Finalment, l'any 2021 els tres filòlegs suara esmentats del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona van publicar el llibre El castellà a la Catalunya contemporània: història d'una bilingüització, d'Onada Edicions[11].

El documental demostra amb testimonis orals i documents històrics que el castellà és als Països Catalans una llengua imposada per les lleis de censura inquisitorial des del segle XVI i per la força de les armes des del segle XVIII, i que no se'n generalitza el coneixement fins ben entrat el segle XX mitjançant, sobretot, la facilitació del coneixement de la llengua castellana per l'escolarització obligatòria (entre d'altres factors més subtils), molt ben estudiada per Miquel Pueyo a la seva tesi doctoral[12], publicada, en part, a l'assaig Tres escoles per als catalans[13]. És a dir, és científicament fals que el castellà sigui present als Països Catalans des de temps immemorials i d'una manera cordial i amable. En aquest sentit, els Tallers per la Llengua[14], a càrrec d'Àstrid Bierge, periodista, i Ferran Suay, Doctor en Psicologia, són molt útils per tal d'aprendre a mantenir la llengua catalana en situacions comunicatives adverses per la pressió del castellà, tot desfent un altre engany: que hom no és més cortès si canvia del català al castellà en una conversa amb un foraster nouvingut que hauria d'aprendre la llengua del país que l'acull, sinó esclau de la norma de

convergència lingüística interioritzada al castellà. A l'interessant programa del canal de YouTube de Víctor Puig, per superar la submissió lingüística, Bierge proposa, amb raó, que deixem de parlar castellà[15].

Sabut això, estem en condicions d'afirmar que aprendre castellà obligatòriament a les nostres escoles i als nostres instituts és una imposició política, és imperialisme espanyol; que la nostra segona llengua per anar pel món i fer-nos entendre hauria de ser l'anglès; que la cooficialitat del castellà és també una imposició per dret de conquesta; i que l'única llengua pròpia dels Països Catalans és el català. Després d'haver analitzat la història de la imposició del castellà als Països Catalans, una de les intervencions més brillants del documental és la de Roger Mallola, que formula la lúcida tesi política per al salvament del català: precisament perquè en fem ús ens proclamem homes i dones lliures[16], és a dir, la nostra fermesa com a catalanoparlants està inseparablement relacionada amb l'exercici de la nostra llibertat i amb la lluita per la independència política de la nació catalana per tal que un Estat propi protegeixi i imposi la llengua catalana al domini lingüístic que li és propi.

Roger Mallola, en la seva intervenció al documental L'estafa de la Catalunya bilingüe.

El documental (que la productora comercialitzarà i distribuirà aviat a sales comercials i a entitats interessades) i el llibre (del qual parteix el documental i que es pot trobar a qualsevol llibreria o biblioteca) haurien de formar part dels fonaments teòrics científics per a la ferma política lingüística nacional que necessita la llengua catalana per assolir la plena normalització. Aquest Pacte Nacional per la Llengua d'ara[17], aquest pedaç de 138 pàgines que amb quatre rals (255M€ només representen l'1,1% dels 22.000M€ de l'espoli fiscal que patim els catalans cada any), que vol millorar ves a saber què efectivament, que no pretén anar en detriment del castellà, és un invent de pa sucat amb oli dels neofalangistes del PSOE que governen a Catalunya i a Espanya (mitjançant una lleu pàtina social i descentralitzadora, però amb una profunda espanyolitat absolutista) amb el suport dels comparses traïdors de Junts per Catalunya i ERC. Que Junts per Catalunya no s'hi hagi afegit forma part, doncs, de la farsa: pura tàctica partidista; que ho hagi fet ERC, també. I que els il·lusos cupaires proposin altres giragonses legals autonòmiques inútils fa riure. Com que no milito en cap partit polític, ho puc dir amb absoluta independència. Que Plataforma per la Llengua i Òmnium hi hagin donat suport no és estrany atesa llur decadència nacional per la seva dependència processista. Però n'hi ha per llogar-hi cadires que la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL) s'hi hagi sumat: és una vergonya, que desacredita aquesta coordinadora i les seves accions, com ara el Correllengua. A Reus, per exemple, en comptes de generar un discurs alternatiu, les entitats que el coorganitzen fins i tot hi conviden els partits que han provocat l'actual situació de preocupant minorització del català: és demencial. Com si aquests partits fossin salvadors de res en matèria sociolingüística. Subscriure aquest Pacte suposa exonerar els notables locals de qualsevol responsabilitat en el procés de substitució lingüística. Fixem-nos que la política lingüística de la Generalitat de Catalunya ha anat passant d'una Direcció General de la Conselleria de Cultura a una Secretaria General de Presidència fins a una Conselleria: com més amunt, cada vegada ha estat més ineficaç. Senyal que el poder autonòmic i família són una presa de pèl. El poder que ens cal és el de Portugal: terrenal, estatal i real.

Resistir, mentre no fem la independència, benvolgut president de la CAL, Jaume Marfany[18], no consisteix pas a pactar amb l'enemic, sinó a aguantar la posició, a refermar-se en la convicció d'una llengua catalana forta i hegemònica, en l'acció que arrabassi al castellà els espais que ha envaït il·legítimament. Mentrestant, mentre lluitem per un país lliure, és a dir, independent, amb plena sobirania per a imposar la llengua pròpia a tots els àmbits socials de la nació, que és el que fan els països normalitzats perquè estimen de bo de bo la seva llengua, no podem beneir l'enganyifa de l'invasor ni la col·laboració dels seus masovers. Mentre no es provoqui que el coneixement i l'ús del català tinguin un caràcter obligatori i necessari, continuarem veient com la llengua roman indefensa i constatant que els estafadors ens volen convèncer que són honestos, bona gent i fins i tot patriotes. A Estònia, ho tenen clar i estonià.

Biel Ferrer i Puig

Bibliografia

[1] Vegeu l'article d'Anna Solé Sans, "Estònia i el problema del bilingüisme: què passa amb el rus?", publicat al digital

El Nacional, el 6 d’agost de 2023, en aquest enllaç: https://www.elnacional.cat/ca/internacional/estonia-problema-bilinguisme-passa-rus_1070517_102.html [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[2] Vegeu la notícia “Dues sancions per no retolar i no oferir la carta en català”, Diari d’Andorra, 23 de maig de 2025: https://www.diariandorra.ad/nacional/250523/dues-sancions-per-retolar-i-oferir-carta-catala_173459.html [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[3] Vegeu Bernat Dedéu, No mataràs. Fragmenta Editorial: Barcelona, 2024. Podeu llegir-ne la meva ressenya, intitulada “No mataràs i no votaràs”, publicada a Racó Català el 22 d’abril de 2024, aquí: https://www.racocatala.cat/opinio/article/64080/no-mataras-i-no-votaras [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[4] Podeu llegir-la tota en aquest enllaç: https://www.vilaweb.cat/noticies/pere-lluis-font-a-mi-el-model-irlandes-no-em-serveix-si-em-prenen-la-llengua-ja-els-ho-dono-tot/ [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[5] Vegeu-ne l’anunci aquí: https://www.inh.cat/micromecenatge/l-estafa-de-la-catalunya-bilingue [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[6] Vegeu el meu article “Ni ’desert’ ni ‘diglòssia’: dues llufes lingüístiques”, publicat al digital Racó Català, el 31 de desembre de 2022, que podeu llegir en aquest enllaç: https://www.racocatala.cat/opinio/article/57846/ni-desert-ni-diglossia-dues-llufes-linguistiques [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[7] Vegeu l’article de Miquel Pueyo, "Diglòssia? Antaviana! (Una revisió crítica del concepte i del seu ús en la sociolingüística catalana)". Límits, 6 (Barcelona, maig de 1989): pàgines 43-62.

[8] Podeu llegir-lo en línia en aquest enllaç: https://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/145509/pdf_1663 [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[9] Podeu llegir-lo en línia en aquest enllaç: (https://elmon.cat/cultura/50-catalans-monolingue-no-entenia-castella-finals-xix-56649/) [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[10] Podeu llegir-lo en línia en aquest enllaç: https://www.inh.cat/articles/L'estafa-de-la-Catalunya-bilingue [consultat en data 6 d’agost de 2025]

[11] Vegeu-ne la referència de l'editorial en aquest enllaç: https://www.onadaedicions.com/llibres/producte/El+castella+a+la+Catalunya+contemporania+historia+duna+bilinguitzacio [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[12] Podeu llegir en línia la tesi doctoral de Miquel Pueyo, intitulada Variables en el procés de minorització de la comunitat lingüística catalana, en aquest enllaç: http://www.tdx.cat/TDX-0215110-114919 [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[13] Podeu veure'n la referència editorial en aquest enllaç: https://www.pageseditors.cat/ca/tres-escoles-per-als-catalans.html [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[14] Vegeu https://www.tallers.cat/ [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[15] Vegeu https://www.youtube.com/watch?v=jQGHApRuYkg [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[16] Vegeu l'article "El català o la llengua dels qui ens volem lliures", en què Roger Mallola expressa per escrit el que ell manifesta oralment al documental, en aquest enllaç: https://www.inh.cat/articles/El-catala-o-la-llengua-dels-qui-es-volen-lliures [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[17] Llegiu-ne el contingut en línia en aquest enllaç: https://llengua.gencat.cat/web/.content/temes/pacte-nacional-per-la-llengua/pacte-nacional-per-la-llengua.pdf [consultat en data 6 d'agost de 2025]

[18] Vegeu el vídeo en què Jaume Marfany, president de la CAL, exposa els seus arguments a favor de donar suport al Pacte Nacional per la Llengua (dels quals jo discrepo absolutament), en aquest enllaç: (https://www.youtube.com/watch?v=KVYbjJXMjW4 [consultat en data 6 d'agost de 2025]